

Književna poročila

ljenju in značaju nekega majhnega, a krepkega dela našega naroda. Möderndorfer je na najboljši poti, da postane temu delu drugi Trdina, in takšnega moža po vseh umetnostnih plehkobah zadnjega desetletja v resnici potrebujemo, da nam zopet nekoliko izbistri okuse. Vem, da ima še mnogo gradiva, kakršnega je zbral v to knjigo; zlasti pa nas bodo zanimale številne, široki javnosti še popolnoma neznane koroške narodne pesmi, ki jih je nabral v teku dolgoletnega dela med ljudstvom in ki čakajo samo dobrega založnika. (Ponekod gredo nabiralcem narodnega blaga prosvetne oblasti na roko — zakaj bi bilo to pri nas nemogoče?) Tem večja je avtorjeva zasluga, ker skrbi, da stopa njegovo gradivo tudi jezikovno v kolikor mogoče popolni obliki pred javnost. To zaslugo bodo vedeli ceniti vsi, ki se zavedajo, da današnji čas ne zna več slovensko pisati, ko mrevari vsak pisatelj — razen redkih izjem — slovnico in slog po svojem okusu, bolje neokus, in ko je opaziti, da ne vedo več niti poklicni jezikoslovci, kaj bi s slovnico, razen da sejejo z njo vedno večjo zmedo med pišoči svet, tako needini so si celo v najpreprostejših zadevah. (Primerjaj vse tri izdaje Breznikove slovnice in knjižico njegovih pravopisnih pravil! Toliko nedoslednosti in neodločnosti ne naletiš skoro niti pri najnemarnostnejših črkobrbcih za petdeset let nazaj. In Breznik je še naš najboljši slovničar!) Samo na redkih mestih sem zadel na kakšno malenkost, ki me je motila. Vendar te malenkosti ne zmanjšujejo vrednosti knjige, ki ji želim samo, da bi ji čimprej sledile še druge. *Kocjan.*

Pripovedne slovenske narodne pesmi. Mladini izbral in priredil Pavel Flerè. Z risbami okrasil Maksim Gaspari. V Ljubljani 1924. Izdala in založila Učiteljska tiskarna.

Knjigi je priloženo tako-le književno naznanilo: «Knjiga je deljena na junaške pesmi, legende, povedne pesmi in pesmi o rastlinah in živalih. G. Pavel Flerè je pridejal knjigi posebne pripombe, v katerih pojasni pomen posameznih vrst pesmi. Junaškim pesmim podaja zgodovino, na katero se nanašajo, vsem pa pridaje tudi komentar posameznih terminov. Junaške pesmi bodo posebno zanimale ne le mladino, temveč tudi odrasle, ker se snov nanaša na našo zgodovino in je posneta iz bojev naših pradedov, kar še posebno umljivo napravlja komentar zadaj. Legende so posebno priljubljene preprostemu ljudstvu, ki jih rado čita, dasi jih zna samo mnogo pripovedovati. Povedne pesmi dvigajo po vsebini posebno moralno in etično stran s svojimi tendencami. Pesmi o rastlinah in živalih pa bodo vzbujale največ smeha in veselja pri otrocih zaradi njih konkretne vsebine in živahnosti pripovedovanja. Gotovo bodo otroci najraje te deklamirali in se jih priučili. Vse pesmice pa zelo dobro dopolnjujejo dobro uspele ilustracije, ki so prav pogodeno vzete iz vsebine. Knjigo prav toplo priporočamo vsem zasebnikom in tudi knjižnicam, ki jo bodo posebno pozdravile zaradi trpežne vezave, na katero se je v zadnjem času posebno pričela ozirati Učiteljska tiskarna.»

Priobčujem to naznanilo, ker se mi zdi značilno za to, s kako površnostjo nekateri med nami vrše tako zvano kulturno delo. Ne vem, kdo ga je sestavil, ali kdor je že bil, kvalifikacije za tak posel ni imel. Dokler manjka človeku najprimitivnejših pojmov o jeziku in logiki, naj molči! —

Delo samo bi z veseljem pozdravil, saj je bilo nujno potrebno, a žal izdaja ni taka, kakršna bi lahko bila. Lepa je bila prirediteljeva misel, da pokloni naši mladini cvet slovenske narodne epike, in tudi njegov načrt je bil v bistvu dober, ponesrečila pa se mu je izvedba.

Skoraj ves trud je izdajatelj položil v to, da primerno priredi besedilo pesmi. In skoraj ves ta trud je bil odveč, v večini primerov pesmim celo v škodo.

Književna poročila

Kaj je treba stare narodne pesmi o Matjažu, o Pegamu in Lambergarju, o Gregčevi sestri in podobne, ki so nam jih pred sto leti zapisali naši romantiki ter jih po takratni šegi itak že pesniško popravili in obrusili, nanovo prenařejati? V različnih knjigah, tudi šolskih, so se ponatiskovale od takrat, a nikdo jih še ni bistveno izpreminjal. Cele generacije so jih spoznavale in poznale v tisti čistiljivi stari obliki — in mi naj to obliko zdaj naenkrat brez pietete razrušimo?

Kolikor sem mogel dognati na podlagi primerjanja s prvotnimi teksti, je izpreminjal prireditelj besedilo predvsem iz dveh vzrokov: iz vsebinskega in iz metričnih.

Ako bi bil omilil posamezne drastične izraze, ki za mladinsko zbirko res niso na mestu, mu tega živ krst ne bi zameril. Seveda se to ne dá vedno lahko izvesti. V «Medvedovi svatbi» se n. pr. pripoveduje o kuharici vrani, ki vse meso sama požre in jo zato godci sklenejo na ta način kaznovati, «da j' bodo svinca v r... vlili» (Štrekelj I. 802), češ, potem bo vsaj imela enkrat dovolj, požrešnica grda! Naša zbirka je seveda mnogo decentnejša («vrani bomo svinca vlili»), a mesto je postalo s tem «očiščenjem» medlo, prazno, skoraj da brez zmisla. Če boljšega izhoda ni bilo, bi bilo umestneje, žrtvovati celo pesem. — Tu in tam pa je prireditelj videl strahove, kjer jih absolutno ni. Samo en primer! V pesmi o Pegamu in Lambergarju čitamo, kako oba junaka pred bojem besedujeta med seboj in Krištof pravi:

«Za drugiga pa meni ni,
ko to, kar tebe mal skerbi:
za tvojo židano gospó,
ki tako mlada vdóva bo;
ne veš, da men dopadla bo?»

Čemu je v naši zbirki zadnji verz izostal, ne razumem. Grafenauer ga je brez pomisleka sprejel v svojo Čitanko za VI. razred, za mlajšo deco pa bi nedolžna šala, o tem sem trdno prepričan, bila še nedolžnejša. *Tako je!*

Večina izprememb pa je metričnega značaja. V neštetih primerih je prireditelj popravljajl stihe, posebno često s tem namenom, da odpravi v njih — apostrofe. S tem je, žal, na premnogih mestih ubil prvotni ritem in zabilisal značilni čar narodne pesmi, tako n. pr. ako pravi:

do zidanega gradiča, (pravilno: gradiča!)
do doma si prebelega (str. 7)

namesto:

do svoj'ga grada zidan'ga,
do svoj'ga doma belega.

Šel je v tem tako daleč, da popravlja celo — Prešerna! Niti «Lepa Vida», o kateri pravi Župančič, da je «pesem za večnost», pred neizprosnim popravljalcem ni našla milosti; tudi ona je morala v popravilo — zaradi apostrofov! In tako smo n. pr. iz verza s preznačilnim okrasnim pridevkom

črn zamor'c po si v e'm morju pride

dobili gladko počesan, a za polovico brezizraznejši nadomestek:

črn zamorec mi po morju pride.

In še celo vrsto drugih popravkov.

Mislim, da si je to delo prireditelj naložil popolnoma po nepotrebem. Opravil ga je Prešeren tako sijajno, da njegovim izdelkom ni treba našega rdečila. Na tem tudi nič ne izpremeni izjava, ki jo čitamo na str. 144./145.: «Ker mi je bilo pri moji zbirki le za to, da podam mladini narodno pesem po vsebini

Književna poročila

in v primerni obliki, sem poizkušal iz različnih inačic, to je: iz raznih in različnih zapiskov iste pesmi izbrati najznačilnejše in po možnosti najboljše.» Ako bi se bil prireditelj res vestno tega držal, bi bil velik del njegovih nepotrebnih izprememb izostal, ker jih v nobeni inačici — ni. Tako pa je postopal, žal, v mnogih primerih popolnoma samovoljno, «Izgubljeno košuto» (127) n. pr. pre-naredil čisto po svoje, ter se tako preveč, veliko preveč oddaljil od prave narodne pesmi.

Bolje bi bil storil, ko bi bil več truda posvetil rajši drugemu delu knjige, komentarju, ter povedal v njem kaj več o naši narodni pesmi, ne pa samo našteval (po Sketovi Čitanki za V. in VI. razred) naših nabiralcev narodnega blaga. Tudi bi bilo dobro, ko bi se bil oziral na novejšo ugotovitve, tako n. pr. pri pesmi «Pegam in Lambergar» na Čremošnikov članek v «Ljubljanskem Zvonu» 1918, 190, ter ne ponavljal več ovržene stare trditve, da je ohranjen v tej pesmi spomin na turnirje. Glede izbora pesmi bi mu bila koristila lepa Golarjeva ocena Medvedovih Slovenskih legend v «Ljubljanskem Zvonu» 1911, 53, kjer bi bil našel eno najbolj poetičnih naših narodnih pesmi, prelepo legendo o grlici, ki zlasti v mladinski zbirki nikakor ne bi smela manjkati.

Tako pa je, žal, svoje delo usmeril v napačno stran in to je tem bolj škoda, ker je zbirka potrebna, dobro zamišljena in tudi primerno opremljena.

Janko Glaser.

Emil Korytko. Ko sem lani bival na Poljskem, sem se v Levovu seznanil s tamošnjim odvetnikom dr. Stanislavom Korytkom, nekakim bratrancem onih Korytkov, izmed katerih eden je bil znani Prešernov prijatelj Emil. G. dr. Stanislav Korytko mi je izročil poljsko pismo, ki mu ga je o življenju Emilovem leta 1888. s svojega posestva Suchodola pri Husiatynu pisal pravi brat Emilov Severin.¹

Ker to pismo deloma pomnožuje podatke, ki jih imamo doslej o Emilu Korytku, deloma pa navaja druge, ga tu-le priobčujem v slovenskem prevodu:

«Na Vaše pismo z dne 6. VIII. Vam takoj odgovarjam, da je bil pokojni Emilijan Korytko moj pravi brat, zato baš Vam morem čim najnatančneje prikazati njegovo življenje. Srečen slučaj je, da še jaz sam iz vse rodovine živim in Vam morem na vsako vprašanje natančno odgovoriti. Pokojni Emilijan se je narodil leta 1812. od matere Rudolfine Rubczyńske (grba Prawdzic) in od očeta Stanislava Korytka. Bilo nas je četrto bratov in sester. Najstarejša sestra se je poročila z Josipom Jasińskim (grba Rawicz), lastnika Zablotova. Brat Emilijan je kot samec umrl v Ljubljani, potem Evgenij, a jaz Severin, najmlajši, sem ostal pri življenju. Leta 1826. nas je dal oče v šole v Tarnopol, ko so jezuiti prevzeli tarnopolsko gimnazijo. Do leta 1830. (3) je pokojni Emilijan hodil tam v šole. Toda ker je to bil mladenič neobičajnih sposobnosti, so ga jezuiti hoteli pregovoriti, da bi vstopil v njih samostan, in posrečilo se jim je, ga tako sfanatizirati, da bi, ko bi se ne bil bal očeta (?), ki se je temu protivil, bil brez dvoma vstopil v samostan; iz tega vzroka nas je oče vzel in dal v šole v Černovecah. Leta 1832. ga je vzel stric Duklan, ki je bil samec in živel v Levovu, v svojo skrb. Ni dolgo zanj skrbel, zakaj v letu dni je umrl, a pokojni Emilijan je ostal sam v Levovu na filozofiji, se tam zapletel v zaroto Zaliwskega in bil aretiran, kjer (!) je kriminal odsedel polčetrto leto in je bil od sodišča v Levovu obsojen na smrt obenem z Boguslavom Horodyńskim in Ludvikom Jablonowskim obsojen.

¹ Kolikor se spominjam iz razgovora z g. dr. Stanislavom Korytkom, je šlo takrat za nekak spis o Emilu Korytku in je pri tej akciji sodeloval profesor na pravni fakulteti v Gradcu Gumpłowicz.

vopis - II. Kupača z rodnim Korytkovim bratom Jankom to tvojega ne-
prijatelja in svoj potni knjige. Tudi ves čas, 3. Danaja 187
20. Pariza, smo bili v enem kupcu, pobjinili so, da vrnemo
= obsojeni bratov grob v Gumbinaw - 18. g. 1901. Leta, Vol. 1. 8.